

А.О. Шийчук¹, С. Ліс²

Оптимізація параметрів методу золь-гель Пекіні для синтезу нанолюмінофора $\text{Sr}_3\text{Y}_2(\text{BO}_3)_4:\text{Eu}^{3+}$

¹Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
вул. Шевченка 57, 76025, м. Івано-Франківськ, Україна

²Університет Адама Міцкевича вул. Грюндвальдська, 6, 60-780, м. Познань, Польща

Мішаний ортоборат стронцію та ітрію $\text{Sr}_3\text{Y}_2(\text{BO}_3)_4$ легований іонами Eu^{3+} отримано методом золь-гель Пекіні. Підбрано кількості лимонної та борної кислот, оптимальні для отримання даного мішаного ортоборату. За даними електронної мікроскопії утворені наночастинки схильні до спікання при 1173 К.

Ключові слова: нанолюмінофор, нанотехнологія, Eu^{3+} , ортоборати.

Стаття поступила до редакції 29.10.2011; прийнята до друку 15.12.2011.

Вступ

Сучасні плазмові панелі та люмінесцентні лампи потребують спеціальних люмінофорів, які здійснюють конверсію ультрафіолетового випромінювання у видиме світло. Відомо багато різних люмінофорів на основі лантанідів – оксиди, силікати, алюмінати (гарнети), фосфати і борати [1]. Остання група - борати рідкоземельних металів – привернула увагу дослідників відносно недавно і виглядає досить перспективною. Ці матеріали бути домішковані Eu^{3+} , Tb^{3+} , Nd^{3+} та іншими йонами лантанодів [2]. Одним із популярних методів синтезу неорганічних наноматеріалів є золь-гельний метод Пекіні (ital. Pechini) [3], який полягає у додаванні до "стандартної" реакційної суміші йонів металів та кислот деякої кількості комплексотвірних та полімеризуючих агентів. Структура і хімічний склад кінцевого продукту залежать від співвідношень та кількостей цих речовин. У даній статті йдеться про підбір оптимальних кількостей борної та лимонної кислот для отримання перспективного люмінофора $\text{Sr}_3\text{Y}_2(\text{BO}_3)_4:\text{Eu}^{3+}$. Досліджень на тему цього ортоборату практично обмаль [4-9], а у нанокристалічній формі він ще не був отриманий та досліджений.

I. Експериментальна частина

1.1. Синтез

Синтез мішаного борату стронцію та ітрію $\text{Sr}_3\text{Y}_2\text{Eu}_x(\text{BO}_3)_4$ за методом золь-гель Пекіні виконано за наступною схемою. Розраховані об'єми водних

розчинів нітратів $\text{Sr}(\text{NO}_3)_2$, $\text{Y}(\text{NO}_3)_3$, $\text{Eu}(\text{NO}_3)_3$ і борної кислоти (всі з концентрацією 0,25 моль/л) а також етиленгліколь (0,0038 моль) були послідовно додані до попередньо відваженої сухої лимонної кислоти (0,012 моль) і перемішані. Розрахунок робився на 0,0004 моль отриманого борату. Послідовність додавання реагентів була такою самою в усіх випадках, а саме: $\text{HOOC}(\text{C}-\text{OH})(\text{CH}_2-\text{COOH})_2$ (тв.), $\text{Sr}(\text{NO}_3)_2$, H_3BO_3 , $\text{Y}(\text{NO}_3)_3$, $\text{Eu}(\text{NO}_3)_3$, $(\text{CH}_2\text{OH})_2$. До отриманих розчинів додавали 10 мл дистильованої води і повільно нагрівали до 353 К із випаровуванням води до утворення гелів. Гелі витримувались при 353 К до утворення твердої білої піни (ксерогелю), після чого зразки нагрівали до 1173 К із швидкістю 10 К/хв і витримували за цією температурою протягом трьох годин з наступним охолодженням до 293 К протягом 3-4 годин.

Загальна формула зразків $\text{Sr}_3\text{Y}_{2-x}\text{Eu}_x(\text{BO}_3)_4$. Значення x змінювали від 0,01 до 0,4, що відповідало вмісту домішки від 0,5 до 20 мол. %.

1.2. Властивості

X-променеві дифрактограми були записані на дифрактометрі BRUKER D8 Advance, оснащеному монохроматором Johansson та стрічковим детектором LynxEye на хвилі $\text{Cu K}_{\alpha 1}$ довжиною $\lambda=0,15406$ нм. Електронні мікросвітліни тримані за допомогою електронного трансмісійного мікроскопа JEM 1200 EXII JEOL при 80 кВ.

II. Результати та обговорення

2.1. Структура та морфологія зразків

X-променеві дифрактограми отриманих зразків відповідають базі даних JCPDS (картка 00-54-1120) [10], що підтверджує їхню хімічну будову - $Sr_3Y_2(BO_3)_4$. Кристалічна ґратка характеризується просторовою групою симетрії $Pc2_1n$ [9]. Йони ітрію займають дві різні кристалографічні позиції, кожна з яких має координаційне число 8. Йони стронцію, натомість, займають три різні кристалографічні позиції з координаційними числами 8, 9 та 10 [9]. Як показали дослідження, така структура залишається незмінною навіть при 20 % домішки Eu^{3+} .

Морфологія матеріалу є скоріше мікрокристалічною, ніж нанокристалічною. Електронні мікросвітлина (рис.1) вказують на присутність частинок розміром 20-50 нм об'єднаних у агрегати розміром 100-300 нм. Характер цих агрегатів вказує на ймовірну причину агломерації вихідних наночастинок – високотемпературне спікання.

2.2. Оптимізація умов синтезу

Кількість лимонної та борної кислот у початковій суміші реагентів впливає на кристалічну структуру продукту. Як відомо, борати рідкісноземельних первнів отримують у присутності надлишку борної кислоти [11]. В даній роботі отримано зразки із надлишками 0, 25, 50 і 100 мольних відсотків борної кислоти у початковій суміші. X-променеві дифрактограми зразків представлено на рис. 2 разом

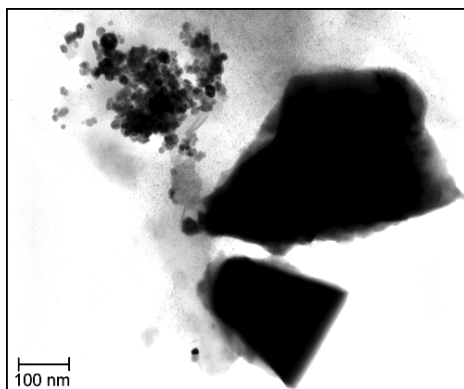

Рис. 1. Трансмісійна електронна мікросвітлина зразка $Sr_3Y_2(BO_3)_4:5\% Eu^{3+}$.

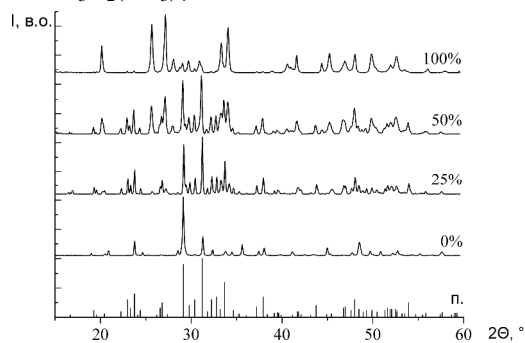

Рис. 2. X-променеві дифрактограми зразків, отриманих із різним надлишком борної кислоти (надлишок у % вказаний над кривими, порівняльну картку з бази даних позначено «п.»).

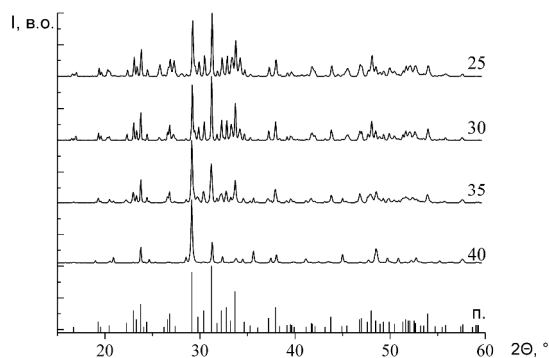

Рис. 3. X-променеві дифрактограми зразків, отриманих із різною кількістю лимонної кислоти (кількості у молях на 1 моль $Sr_3Y_2(BO_3)_4$ вказані над кривими, порівняльну картку з бази даних позначено «п.»)

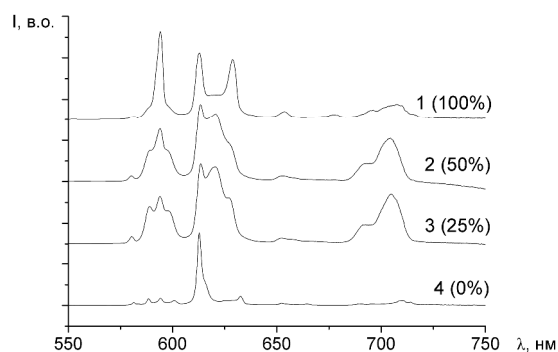

Рис. 4. Спектри емісії зразків отриманих із різним надлишком борної кислоти. (надлишок у % вказаний над кривими).

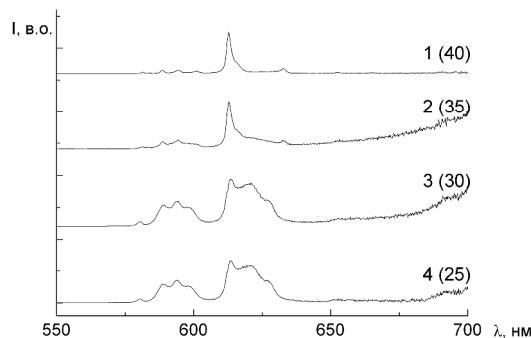

Рис. 5. Спектри емісії зразків отриманих із різною кількістю лимонної кислоти. (кількості у молях на 1 моль $Sr_3Y_2(BO_3)_4$ вказані над кривими).

із порівняльною дифрактограмою з бази даних.

Як видно з рис. 2, зразок, отриманий при еквімолярному співвідношенні компонентів (надлишок борної кислоти 0%), може бути ідентифікований як майже чистий оксид ітрію Y_2O_3 . При надлишку 25% борної кислоти кристалічна структура отриманого зразка якнайкраще відповідає бажаній. Зразок, отриманий при 50% надлишку містить багато побічних фаз, а зразок із надлишком 100% майже цілком складається з YBO_3 і $Sr(BO_2)_2$.

Лимонна кислота, яка виступає гелеутворюючим

та комплексотвірним агентом, теж впливає на структуру продукту. На рис. 3 показано X-променеві дифрактограми зразків отриманих із різною кількістю лимонної кислоти в початковій суміші (моль на 1 моль продукту). Зменшення кількості лимонної кислоти призводить до збільшення вмісту основної фази і зменшення домішки Y_2O_3 . Кількість 30 моль лимонної кислоти на 1 моль продукту є оптимальною.

Всі отримані зразки містили домішку йонів Eu^{3+} . Аналіз спектрів емісії [12] цих зразків підтверджує висновки, що зроблені за даними X-променевого структурного аналізу. Як відомо, спектри йонів Eu^{3+} чутливі до координаційного оточення та інших параметрів речовини-матриці. Тим самим спектри емісії являють собою „відбитки пальців” при аналізі кристалічної структури матриці люмінесцентійних йонів. Так, на рис. 4, лінія 1 є типовим спектром $Y_2O_3:Eu^{3+}$ [13], а лінія 4 – типовий спектр $YBO_3:Eu^{3+}$ (кристалічна структура ватеріту) [14], тоді як лінії 2 і 3 – типові для досліджуваного мішаного борату $Sr_3Y_2(BO_3)_4:Eu^{3+}$. Аналогічно, з рис. 5, бачимо, що і кількість лимонної кислоти, взята при синтезі, впливає на люмінесцентні властивості досліджених зразків посередництвом впливу на хімічну будову матриці – лінії 3 і 4 є типовими спектрами емісії йонів Eu^{3+} , домішкованих до мішаного борату $Sr_3Y_2(BO_3)_4$, тоді як лінії 1 і 2 відповідають емісії домішки йонів

Eu^{3+} в оксиді ітрію Y_2O_3 .

Люмінесцентні властивості цих зразків детально обговорені в іншій нашій праці [15].

Висновки

1. Методом золь-гель Пекіні синтезовано серію люмінофорів $Sr_3Y_2(BO_3)_4:Eu^{3+}$ з різним вмістом домішки. Склад отриманих речовин підтверджено методом X-променевого дифрактометричного та фотоемісійного аналізу.
2. Оптимізовано умови синтезу методом золь-гель Пекіні з метою отримання цільової речовини. Оптимальний надлишок борної кислоти складає 25%, а рекомендована кількість лимонної кислоти – 30 моль на 1 моль $Sr_3Y_2(BO_3)_4$.
3. Метод золь-гель Пекіні є цілком придатним для отримання нанолюмінофора $Sr_3Y_2(BO_3)_4:Eu^{3+}$. Однак, з огляду на схильність досліджуваних наночастинок до спікання, слід оптимізувати температуру та час термообробки зразків.

Шийчук А.О. – магістр, аспірант;
Ліс С. – д.х.н., професор.

- [1] S. Ye, F. Xiao, Y.X. Pan, Y.Y. Ma, Q.Y. Zhang, Phosphors in phosphor-converted white light-emitting diodes: Recent advances in materials, techniques and properties // *Mater. Sci. Eng. R*, **71** (1), pp. 1-34 (2010).
- [2] С.-Н. Kim, І.-Е. Kwon, С.-Н. Park, Y.-J. Hwang, Н.-S. Bae, В.-Y. Yu, С.-Н. Pyun, G.-Y. Hong, Phosphors for plasma display panels // *J. Alloys Comp.*, **311** (1) pp. 33-39 (2000).
- [3] M. P. Pechini. *US Patent* 3,3306,97 (1967).
- [4] Zh. Rui, W. Xiang, Preparation and luminescent characteristics of $Sr_3RE_2(BO_3)_4:Dy^{3+}$ (RE = Y, La, Gd) phosphors for white LED // *J. Alloys Comp.*, **509** (4) pp. 1197-1200 (2011).
- [5] Y. Zhang, Zh. Lin, Z. Hu, G. Wang, Growth and spectroscopic properties of Nd^{3+} -doped $Sr_3Y_2(BO_3)_4$ crystal // *J. Solid State Chem.*, **177**(9), pp. 3183-3186 (2004).
- [6] T.-W. Kuo, T.-M. Chen, Synthesis and luminescence properties of Eu^{3+} , Ce^{3+} and Tb^{3+} -activated $Sr_3La_2(BO_3)_4$ under UV excitation // *J. Lumin.*, **130**(3), pp. 483-487 (2010).
- [7] P. Li, Zh. Yang, Zh. Wang, Q. Guo, White-light-emitting diodes of UV-based $Sr_3Y_2(BO_3)_4:Dy^{3+}$ and luminescent properties // *Mater. Let.*, **62** (10-11), pp. 1455-1457 (2008).
- [8] L. He, Y. Wang, Synthesis of $Sr_3Y_2(BO_3)_4:Eu^{3+}$ and its photoluminescence under UV and VUV excitation // *J. Alloys Comp.*, **431** (1-2) pp. 226-229 (2007).
- [9] Y. Zhang, Y. Li, Red photoluminescence and crystal structure of $Sr_3Y_2(BO_3)_4$ // *J. Alloys Comp.*, 384 (1-2) pp. 88-92 (2004).
- [10] Y. Xu, Y. Zhang, X. Chen. Inst. of Physics, Chinese Academy of Sciences, Beijing, P.R.China, ICDD Grant-in-Aid (2003).
- [11] B. Yan, C. Wang, Synthesis and luminescence properties of $REAl_3(BO_3)_4:Eu^{3+}/Tb^{3+}$ (RE = Y, Gd) phosphors from sol-gel composition of hybrid precursors // *Solid State Sci.*, **10**(1) pp. 82-89 (2008).
- [12] G. Jia, P. A. Tanner, Ch.-K. Duan, J. Dexpert-Ghys. Eu^{3+} spectroscopy: A structural probe for yttrium orthoborate phosphors // *J. Phys. Chem. C*, **114** (6) pp. 2769-2775 (2010).
- [13] P.-F. Ai, Y.-L. Liu, L.-Y. Xiao, H.-J. Wang, J.-X. Meng. Synthesis of $Y_2O_3S:Eu^{3+}$, Mg^{2+} , Ti^{4+} hollow microspheres via homogeneous precipitation route // *Sci. Technol. Adv. Mater.*, **11** (3), art. no. 035002 (2010)
- [14] J. Zhang, J. Lin. Vaterite-type $YBO_3:Eu^{3+}$ crystals: Hydrothermal synthesis, morphology and photoluminescence properties // *J. Cryst. Growth*, **271**(1-2) pp. 207-215 (2004).
- [15] A.A. Shyichuk, S. Lis. Photoluminescence properties of nanosized strontium-yttrium borate phosphor $Sr_3Y_2(BO_3)_4:Eu^{3+}$ obtained by Pechini method // *J. Rare Earth – in press* (2011).

A.A. Shyichuk¹, S. Lis²

Optimization of Parameters of Pechini Sol-Gel Method for Synthesis of Nanoluminophore $\text{Sr}_3\text{Y}_2(\text{BO}_3)_4:\text{Eu}^{3+}$

¹*Vasyl Stefanyk Precarpathian national university, Shevchenko str. 57, 76025, Ivano-Frankivsk, Ukraine.*

²*Adam Mickiewicz University, Grunwaldzka str. 6, 60-780 Poznań, Poland*

Mixed orthoborate of composition of $\text{Sr}_3\text{Y}_2(\text{BO}_3)_4$ doped with Eu^{3+} ions was obtained via sol-gel Pechini method. Optimal quantities of citric and boric acid were found. According to TEM, obtained nanoparticles tend to agglomerate due to high-temperature furnacing.

Key words: nanoluminophore, nanotechnology, Eu^{3+} , borate.